

Gyermekjogok az online térben

BARZÓ TÍMEA* – FRÁTER-BIHARI PETRA**

A közösségimédia-felületek mind önmagukban, mind a szülők gondolkodásán és szokásain keresztül komoly hatással vannak a gyermekek magánéletére és személyiségi jogaik védelmére. A tanulmány egyrészt azt vizsgálja, hogy mik az egyes közösségimédia-felületeken a gyermekekre és az ő személyiségi jogokra leselkedő legfőbb veszélyek, másrészt a hazai szabályozáson keresztül mutatja be az alkalmazható jogkövetkezményeket. Foglalkozik továbbá a népszerűbb közösségimédia-alkalmazások kiskorúak általi felhasználásának jogszerűségével, és azzal, hogy létezik-e gyermekbarát tartalomszolgáltatás, emellett érinti az internetes kihívásokat és a *sharenting* jelenségét is. A tanulmányban vizsgált szülői magatartások kapcsán elmondható, hogy azok sok esetben sérthetnek egyes nemzetközi, uniós vagy nemzeti szabályokban rögzített előírásokat is, így a gyermekek védelme érdekében elengedhetetlen a hatékony szabályozási keretrendszer kialakítása, melynek kezdeti lépései már megjelentek egyes európai országokban, mintaként szolgálva ezzel a magyar jogalkotó számára is.

Kulcsszavak: digitális tér, gyermekvédelem, gyermekek személyiségi jogai, sharenting

Children's rights in the online space

The social media platforms, both in themselves and through the thinking and habits of their parents, have a serious impact on children's privacy and the protection of their personal rights. The study examines the main threats to children and their privacy on social media platforms, and the legal consequences by examining the Hungarian legislation. The paper also addresses the legality of the use of the most popular social media applications by minors, the existence of child-friendly content services, internet challenges and the phenomenon of sharenting. In relation to the parental behaviour examined in the study, it can be said that in many cases it may violate certain international and EU standards, as well as those laid down in national rules, so in order to protect children it is essential to establish an effective regulatory framework, the initial steps of which have already appeared in some European countries, serving as a model for the Hungarian legislator.

Keywords: digital space, child protection, children's privacy, sharenting

* Tanszékvezető egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. ORCID-azonosító: 0000-0001-9725-8494.

** PhD-hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

1. Bevezetés

Manapság gyakran láthatjuk, hogy akár két-három év alatti gyermekek kezébe is tabletet vagy telefont adnak a szülei, de egyelőre általában idősebb korban, jellemzően az általános iskolás évektől kezdődően találunk a mai kiskorúak szórakozási, időtöltési lehetőséget a különböző weboldalakon és streamingfelületeken. Megállapítható, hogy például a gyermekek kapcsolattartási szokásai is jelentősen módosultak a közösségimédia-oldalak, kiváltképp a Facebook¹ megjelenése óta, és a helyzetet tovább rontotta az Instagram, a TikTok és a Twitch világszintű elterjedése.

A közösségimédia-platformok népszerűségének folyamatosan növekvő tendenciáját és a felhasználói életkor csökkenését támasztja alá a következőkben ismertetett, 2021-ben publikált kutatás eredménye is. A felmérés a 2017 és 2020 közötti változásokra fókuszál: míg 2017-ben a közösségi felületre regisztráláskor az átlagéletkor 11,57 év volt, addig 2020-ban már 11,07. Megállapíthatjuk tehát, hogy a gyerekek jelentős része 11 éves korában már aktív résztvevője az online térnek, noha a platformok a betöltött 13. életévet határozzák meg minimumként a regisztrációhoz – kérdésként merül fel az előírt életkor alatti regisztráció jogi megítélése. A felmérés megállapította továbbá azt is, hogy a kiskorúak 16 évesen már jellemzően legalább három felületen rendelkeznek profillal. A felmérés arra is rávilágít, hogy nem csupán a fiatalok aktívak a közösségi médiában: a megkérdezett szülők 56 százaléka posztol a gyermekéről valamilyen tartalmat, 23 százalékuk pedig legalább havonta. A kutatás szerint a válaszadók kétharmada megbeszéli a kiskorúval a tartalom közzétételét vagy engedélyt kér arra a posztolás előtt. Az online veszélyt jelentő szokások vizsgálata során megállapították továbbá, hogy 2017 és 2020 között a duplájára (9 százalékról 18-ra) nőtt a 11–16 évesek körében annak aránya, hogy visszajelölnek-e ismeretlen személyeket. A 13–14 évesek negyede, míg a 15–16 évesek harmada rendszeresen tart kapcsolatot soha nem látott személyekkel. Ami azonban ennél is aggasztóbb, az a viszonylag új jelenségként ismert szexting: a felmérés alapján a 15 évesek 11 százaléka számolt be szexuális tartalmú kérésekről, 6 százalékuk ilyen tartalom küldéséről, míg 4 százalékuk tapasztalt visszaélést.²

Nem mehetünk el szó nélkül amellett sem, hogy rövid és hosszú távon milyen hatásai lehetnek a képernyő előtt eltöltött, sokszor céltalan „pörgetésnek”. Érdemes azzal is foglalkoznunk, hogy egyáltalán a szülőknek a gyermek milyen idős korában kellene megengedniük, hogy először találkozzon – rövidebb-hosszabb időre – okoseszközökkel, internetes felületekkel. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) véleménye alapján egy-másfél éves kor alatt a gyermekeknek egyáltalán nem lenne szabad találkozniuk képernyővel, kiváltképp időt eltölteniük előtte. E javaslat érvényességét azonban árnyalja, hogy a 2019-ben megjelent és az azt követő nagyjából két évet meghatározó covid-19 világméretű járvány alapjaiban változtatta meg kapcsó-

¹ Tanulmányunkban a Facebook és Meta megnevezést felváltva, de szinonimaként használjuk, hiszen a cécsoport alapítója, Mark Zuckerberg 2021. október 27-én átnevezte a vállalatot, így a korábbi Facebook ma már Meta néven szerepel. Mindez azonban nem befolyásolja a platform működését, céljait, csupán utal a jövőbeli Metaverzum kiépítését célzó törekvésekre. A vállalat jelenleg hatályos elnevezése a Meta Platforms Inc. Lásd Mi az a Meta, mi lett a Facebookkal? Mindent a Meta nevű cégóriásról. *Pénzcentrum*, 2022. november 13., <https://bit.ly/4j99QLV>.

² Gyermekek a neten és digitális szülőség, 2020: Médiahasználat és attitűdök. *NMHH*, <https://bit.ly/48E7Ohc>.

lattartási szokásainkat. Abban az időben szinte elképzelhetetlen lett volna okoseszközök nélkül a távolabb, adott esetben külföldön élő rokonainkkal, családtagjainkkal való érintkezés, így ebben az időszakban a gyermekek találkoztak – akár hosszabb időre is – képernyővel (annak minden jó és rossz oldalával együtt). A WHO továbbá a gyermek öt éves koráig legfeljebb napi egy óra képernyőidőt javasol, megjegyezve, hogy emellett legalább másfélszer annyi aktív, akár szabadban, akár a lakásban eltöltött időre, fizikai tevékenységre és napi minimum tíz óra alvásra van szüksége egy ilyen korú gyermeknek. Az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia osztja a WHO álláspontját. Véleményük szerint sem lenne szabad másfél éves kor alatt képernyő elé engedni a gyermeket, az „addig is legalább csendben van” jegyében sem.³

Tanulmányunk célja annak bemutatása, hogy hazánkban és külföldön jelenleg milyen jellegű a kiskorúak jelenléte az online térben, továbbá vizsgáljuk, hogy a gyermekeket veszélyeztető tartalmakkal szemben hogyan vehetjük fel a harcot, miképpen védhetjük meg őket és személyiségi jogaikat, emberi méltóságukat az online térben előforduló jogsértésektől. A foglalkozunk továbbá az egyes közösségimédia-alkalmazások kiskorúak általi felhasználásának jogszerűségével, a gyermekbarát tartalomszolgáltatás eszköztárával, valamint a jogsértések esetén alkalmazható polgári jogi eszközökkel. Emellett érintjük a kiskorúakra veszélyes internetes kihívásokat és online magatartásokat, valamint a *sharenting* jelenségét is.

2. Fogalmi alapvetések

2.1. Gyermek

A nemzetközi jogi dokumentumok közül elsőként az ENSZ égisze alatt New Yorkban, 1989. november 20-án kelt, a Gyermek jogairól szóló egyezmény (Gyermekjogi Egyezmény) említendő, amelyet hazánkban a 1991. évi LXIV. törvény ratifikált. Az egyezmény rögzíti, hogy gyermek az a személy, aki a 18. életévét még nem töltötte be, kivéve, ha a rá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri (1. cikk). A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) – szemben az egyezménnyel – nem a „gyermek”, hanem a „kiskorú” kifejezést használja, három életkornak tulajdonítva jelentőséget. Kiskorú az, aki a 18. életévét még nem töltötte be, kivéve, ha a 16. életévét betöltött kiskorú gyámhatósági engedéllyel házasságot köt és nagykorúvá válik [2:10. § (1) bekezdés]. A második jelentős életkori lépcső a betöltött 14. életév, mivel az ennél fiatalabb kiskorú cselekvőképtelennek számít (2:13. §), az általa megtett jognyilatkozatok semmisnek minősülnek, helyette és nevében a törvényes képviselő (a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő vagy a gyám) jogosult jognyilatkozatot tenni [2:14. § (1)–(2) bekezdés]. Kivételt képeznek a mindennapi életben tömegesen előforduló, csekély jelentőségű és különösebb megfontolást nem igénylő jognyilatkozatok, amelyeket a 14 év

³ Képernyőidő – fogalom. *Gyerekaneten.hu*, <https://bit.ly/3DXr4wY>. Az eszközhasználattal és a képernyőidővel összefüggésben lásd még: Napi 4 órát játszik a gyermek a telefonjával. Veled mennyit? – Pontosabb kép a gyermekek életéről. *NMMH*, 2023. december 7., <https://bit.ly/4jwfh87>; Veronika KONOK – Nóra BUNFORD – Ádám MIKLÓSI: Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. 14(1) *Journal of Children and Media* (2019) 91–109., <https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1684332>.

alatti cselekvőképtelen kiskorúak önállóan is megtehetnek. A harmadik meghatározás szerint azok a kiskorúak, akik a 14. életévüket már betöltötték, de a 18. életévüket még nem, korlátozottan cselekvőképesnek minősülnek (2:11. §). Az ilyen kiskorúak jognyilatkozatának érvényességéhez – a törvényben taxatív felsorolt esetek kivételével [2:12. § (2) bekezdés] – a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges [2:12. § (1) bekezdés]. Összehasonlítva a hazai szabályozást és a hazánkban is piacvezetőnek mondható Facebook adatkezelési és felhasználási szabályzatát,⁴ némi ellentmondást találunk a cselekvőképtelen kiskorúak jognyilatkozattételi lehetőségeit, azok jogszerűségét tekintve, amit a későbbiekben részletezünk.

2.2. Közösségi média

A közösségi média fogalma számtalan oldalról megközelíthető. Felfogható „olyan internetalapú alkalmazásokból álló összességként, amelyek a web 2.0-ra mint technikai felületre építenek, és a felhasználók által létrehozott tartalmak létrehozását és cseréjét teszik lehetővé”.⁵ Egy másik meghatározás szerint a „közösségi média olyan eszközöket jelent, amelyek főbb elemei a tartalommegosztás, a vélemények és a nézetek megosztása, a média, valamint a kapcsolatok és a kötődések a felhasználók és a vállalatok között”.⁶ Keith Loell szerint „közösségi média” már a 12. században is létezett: a céhek zárt közösségként működtek a saját szakmájukon belül, tapasztalatot, munkaerőt cseréltek, osztottak meg egymás között, megvitatták a releváns szakmai kérdéseket, ugyanakkor versenyeztek is egymással. Később például a brit Royal Society, a legrégebbi brit tudományos társulat Isaac Newton vezetése alatt megháromszorozta tagjainak számát, szakmai fórumok szervezésével felpezsdítette a korabeli tudományos életet. Loell szerint a céhek és a Royal Society már azelőtt közösségi médiaként funkcionált, mielőtt egyáltalán kialakult volna a mai értelemben vett közösségi média.⁷

A hazai jogirodalomban használt „közösségi média” vagy „közösségi médiaszolgáltatás” főképp a közszolgálati és a kereskedelmi média mellett működő, területi vagy más alapon szerveződő olyan médiaszolgáltatást jelenti, amely kielégíti a közösség tájékoztatási vagy kulturális igényeit.⁸ Halász Csenge megfogalmazása szerint a modern közösségimédia-felületek „[á]ltalános értelemben olyan szolgáltatások (webhelyek és alkalmazások), amelyek egyfajta ke-retrendszert biztosítva, a regisztrációt követően teszik lehetővé a felhasználók számára, hogy

⁴ A Facebook napi felhasználói elérése a 16–75 éves korosztályban 2024 decemberében Magyarországon 2 764 981 fő volt, lásd Az online médiatér közönsége (2024. december). *NMHH*, <https://bit.ly/42cchXq>.

⁵ Andreas KAPLAN – Michael HAENLEIN: Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. 53(1) *Business Horizons* (2010), <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>, 59.

⁶ Mohan NAIR: Understanding and Measuring the Value of Social Media. 22(3) *The Journal of Corporate Accounting and Finance* (2011), <https://doi.org/10.1002/jcaf.20674>, 45.

⁷ Did Sir Isaac Newton Invent Social Media? *Forbes*, 2013. április 18., <https://bit.ly/4iPF7UB>.

⁸ KOLTAY András – MAYER Annamária – SORBÁN Kinga – POGÁCSÁS Anett: A médiatartalom-szolgáltatások meghatározása és differenciálása a szabályozásban, a videómegosztóplatform-szolgáltatások. In KOLTAY András (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019, 603–628.

egy online közösségi hálózat részeseivé váljanak”, ennek keretében tartalmakhoz férhetnek hozzá, és maguk is létrehozhatnak és megoszthatnak tartalmakat.⁹

Megjegyezzük, hogy a magyar közösségi média elnevezés nem teljesen pontos, hiszen míg angolul beszélhetünk *community* és *social mediáról*, amelyek érzékelhető különbséget fejeznek ki, addig a magyar nyelv egyetlen kifejezést használ e két teljesen – nem csupán jogi értelemben – eltérő jelenségre. Míg a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (Mttv.) rendelkezései a közösségimédia-szolgáltatásokra vonatkoznak, addig a „közösségi média” inkább hasonlít egy szociális, társadalmi célokat megvalósító médiumra, amely az egyén közösséghez való tartozásának egyik lehetséges eszköze. A „klaszszikus” és a web 2.0 alapú közösségi média közötti különbséget az angol *community media* és a *social media* kifejezés jól tükrözi.¹⁰

A közösségimédia-felületeket megkülönböztethetjük azok funkciója és célja szerint. Léteznek a klasszikus „közösségi” hálózatok (például Facebook), ahol a cél a felhasználók közötti kapcsolatok létrehozása és fenntartása. A képmegosztó platformokon (például az Instagram) fényképek oszthatók meg, létrehozva így egy virtuális fényképalbumot. Sokban hasonlítanak ehhez a videómegosztóplatform-szolgáltatások (például YouTube, TikTok),¹¹ amelyekén képek és hangfelvételeket oszthatnak meg a felhasználók. A közösségi blogok (X, Tumblr) fő funkciója a szöveges tartalomgyártás és -megosztás. A fórumok, fórumoldalak (például Reddit) egy témára vonatkoznak, hozzászólási lehetőséget biztosítva a felhasználók számára. A legelterjedtebb közösségimédia-felületek a különböző számfüggetlen személyközi hírközlési,¹² azaz a chatszolgáltatások (például Messenger, Viber, WhatsApp), amelyek a felhasználók közötti kommunikációt teszik lehetővé ingyenesen (vagy legalábbis kedvező áron). Végül megemlítenédők a speciális célokat szolgáló felületek, például a társskereső oldalak (Tinder, Twitch stb.).¹³

Mindezek alapján tehát a közösségi média olyan internetalapú szolgáltatások összessége, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára kapcsolat létesítését, annak fenntartását, valamint lehetőséget biztosítanak emberek, vállalkozások, gazdasági társaságok és állami szereplők számára egymás közvetlen elérésére. Ugyanis napjainkban már nemcsak a kommunikáció, hanem a gazdaság és a gazdasági verseny is egyre inkább a virtuális térben zajlik – gondoljunk csak az influenszerek tevékenységére, amely jóval célravezetőbb, direkter, ösztönzőbb és költséghatékonyabb, mint a klasszikus reklámeszközök.

⁹ HALÁSZ Csenge: *A magánélethez való jog*. Miskolc, Bíbor, 2023, 194.

¹⁰ PAPP János Tamás: *A közösségi média platformok szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Doktori értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2021, 13., <https://doi.org/10.15774/PPKE.JAK.2022.006>.

¹¹ Mttv. 203. § 71a. pont; lásd még 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről (Ekertv.) 15/C–W. §.

¹² 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről (Eht.) 188. § 123. pont.

¹³ Lásd BARTÓKI-GÖNCZY Balázs – KOLTAY András – PAPP János Tamás – SORBÁN Kinga: Az európai uniós szabályozás és bírósági gyakorlat. In BARZÓ Tímea – CZÉKMANN Zsolt – CSÁK Csilla (szerk.): *„Gondolatok közttere.” A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban*. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2021, 69–117.

3. A Ptk. és a Meta felhasználási feltételeinek ütközése

A gyermek és a kiskorú fogalmának fent tárgyalt definiálása alapján joghézag mutatkozik a hazai szabályozás és a Meta felhasználási feltételei között a 13–14 éves kiskorúaknak a Meta-csoporthoz tartozó közösségi oldalakra való regisztrálása kapcsán. A Ptk. alapján a cselekvőkép-telen kiskorú önállóan csupán a mindennapi életben tömegesen előforduló, csekély jelentőségű, különösebb megfontolást nem igénylő jognyilatkozatokat teheti meg, minden más esetben helyette a törvényes képviselője a jognyilatkozat-tételre, szerződéskötésre felhatalmazott személy. A korlátozottan cselekvőképes kiskorúra vonatkozóan a jogalkotó taxatív módon határozza meg azokat az eseteket, amelyekben a kiskorú önállóan eljárhat, így nyilatkozatai és jogügyletei érvényességének feltétele törvényes képviselője hozzájárulása. A Meta-csoporthoz tartozó Facebook esetében a regisztráció alsó életkori határa a betöltött 13. életév,¹⁴ és ugyanez érvényes számos más közösségi oldalra is (Instagram, TikTok, Snapchat, YouTube, Pinterest, Whatsapp, X, Tumblr).

Egy 2020-as kutatás kimutatta, hogy a magyar gyermekek többsége már 11 éves korában regisztrál valamilyen közösségimédia-felületre.¹⁵ Felmerül a kérdés, hogy a magyar jogszabályok értelmében egy még cselekvőképtelen kiskorú regisztrációja jogszerű-e, hiszen az esetek többségében a gyermekek regisztrációjáról a szülők nem vagy csak később szereznek tudomást. Megítélésünk szerint a válasz nemleges, hiszen bár a regisztráció a mindennapi életben tömegesen előforduló jogügylet, az a kiskorú legfőbb érdekének vizsgálata szempontjából semmiképpen sem tekinthető csekély jelentőségűnek, különösen mert elvezethet addig, hogy valamilyen tartalom közzétételével vagy más által feltöltött tartalom továbbközlésével jogsértést kövessen el vagy ő maga váljon jogsértés áldozatává. Itt jegyezzük meg, hogy a Facebook felhasználási szabályzata szerint ha olyan felhasználót vélünk felfedezni, akinek a regisztráció során megadott adatai hamisak lehetnek – például nem a valós életkori adatait adta meg –, lehetőségünk van a profil létrehozóját jelenteni, és a Meta köteles kivizsgálni, hogy a megadott adatok valósak-e. Ha az adatok nem felelnek meg a tényeknek, akkor a profilt törlik.¹⁶ Azonban ezzel a probléma nincs megoldva, hiszen a szolgáltató a regisztráció során semmilyen módon nem ellenőrzi a megadott adatok valóságtartalmát. Ezt tükrözi a hivatkozott 2020-as kutatás is: a gyermekek már 10-11 éves korukban – vagy még korábban – minden korlátozás nélkül regisztrálhatnak egy-egy oldalra.

¹⁴ Nem használható továbbá a Facebook, ha az érintett személyt szexuális bűncselekményért elítélték, ha korábban a felhasználó fiókját a Meta felfüggesztette a közösségi alapelvek megsértése miatt, vagy ha a hatályos jogszabályok értelmében tilos a Meta termékeit, szolgáltatásait vagy szoftvereit használnia az érintettnek. Lásd még Felhasználási feltételek. Facebook, <https://bit.ly/4cg5q3R>.

¹⁵ Iskolások a neten, avagy a közösségi terek vonzása és online magányossága. *NMHH*, 2023. május 11., <https://bit.ly/41Tq4TQ>.

¹⁶ Sűgőközpont: Hogyan tudok 13 év alatti gyermeket jelenteni a Facebookon? Facebook, <https://bit.ly/3RqmaW>.

Bár jelenleg még piacvezető a Facebook,¹⁷ az utóbbi időben erősen csökkent a népszerűsége, kiváltképp a Z generáció körében,¹⁸ de ettől még fennáll és gondot okoz a Meta és a Ptk. szabályai közötti ellentét a regisztráció kapcsán. Noha a kiskorúak online jelenlétét megakadályozni nem lehet, sőt a technológiai fejlődés és az újabbnál újabb közösségi felületek megjelenése előrevetíti, hogy még a 11 évesnél fiatalabb gyermekek is a virtuális világ tagjává válhatnak, védelmük prioritást kell élvezzen. Nemrégiben lépett hatályba a digitális szolgáltatásokról szóló uniós rendelet (DSA),¹⁹ amely – többek között – a leginkább védelemre szoruló felhasználók kapcsán fogalmaz meg szabályokat. Ilyen például az, hogy ha a nyújtott szolgáltatás elsősorban kiskorúakat céloz meg, akkor a szolgáltatónak komoly erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy a szerződési feltételeik magyarázata könnyen elérhető és megérthető legyen számukra [(46) preambulumbekzdés]. A rendelet előírja továbbá például a kiskorúak magánéletének és személyes adatainak a szolgáltató általi védelmét (28. cikk).

A felhasználási feltételek kapcsán meg kell említenünk a covid-19 időszakában alkalmazott digitális oktatási formákat és az ezekkel együtt felmerült nehézségeket is. Szinte valamennyi általános és középiskola kénytelen volt áthelyezni az iskola életét a virtuális térbe: sok pedagógus a különböző közösségimédia-oldalakon keresztül tartotta a kapcsolatot a diákokkal – zárt Facebook-csoportokban, közös Messenger-csoportokban –, ezzel *de facto* arra „kényszerítve” őket, hogy regisztráljanak az oldalon annak érdekében, hogy időben elérhessék a következő tanórára vagy dolgozatra vonatkozó információkat. Véleményünk szerint ez döntési kényszer volt a szülők és a diákok életében, hiszen olyan gyermekek is a közösségi média tagjává váltak, akik korábban kívül estek annak világán. Ezek a (cselekvőképtelen) kiskorúak valószínűleg nem törölték vagy függesztették fel profiljukat a koronavírus-járvány elmúltával, így a szabályozás hiányosságai miatt továbbra is használhatják a platformokat.

4. A gyermekbarát tartalom egyes irányai

Ma már számos felügyeleti opció, tartalomszűrő szoftver alkalmazható az egyes közösségimédia-felületeken, amelyek segítségével a szülők folyamatosan nyomon követhetik, hogy gyermekük milyen tartalmakat néz, milyen profilokat, oldalakat követ, ezáltal szinte azonnal reagálni

¹⁷ Egy 2023-ban 1030 fő részvételével Magyarországon végzett kutatás megállapította, hogy a Facebook a magyar 13–16 éves korosztály körében csupán a hatodik helyen szerepelt a használt alkalmazások listáján, viszont a 16 év fölötti korosztály körében az első helyen (a felmérés során értékelték külön a Messenger alkalmazást, így a válaszadók érthették e kettőt ugyanannak). A 13–16 éves korosztály közösségimédia-használati szokásait felmérő kutatás eredményei, *NMHH*, szeptember 16., <https://bit.ly/4hUAL6G>. Egy másik kimutatás alapján látható, hogy 2024-ben világviszonylatban havi szinten több mint 3 millióan használták az alkalmazást. Most Popular Social Networks Worldwide as of April 2024, by Number of Monthly Active Users. *Statista*, <https://bit.ly/3FPcFn1>.

¹⁸ Egy kutatás már 2015-ben kimutatta, hogy a Z generáció egyre inkább érdektelenné válik az alkalmazással szemben, és szívesebben használja a TikTokot, a SnapChatet vagy a YouTube-ot, mert e platformok segítségével gyorsabban és rövidebb formában juthatnak számukra releváns információhoz. Lásd *Teens, Social Media and Technology Overview 2015. Pew Research Center*, <https://bit.ly/3YáT4nv>.

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet, DSA).

tudnak a káros vagy veszélyes tartalmakra. A Facebook és a TikTok is saját közösségi alapelvekkel rendelkezik annak érdekében, hogy a gyermekek számára minél biztonságosabbá tegyék a digitális közösségi teret, és számos streamingszolgáltató (például Disney+, Skyshowtime, Netflix) létrehozott kifejezetten a gyermekek igényeit kielégítő, gyermekbarát tartalmakat kínál, szülői felügyelettel ellátott, szűrt felületet, amely az esetek túlnyomó többségében valóban számukra megfelelő műsorokat sugároz. Hazánkban az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatóknak 2014. július 1-jétől kötelező biztosítaniuk a kiskorúak védelmét szolgáló, magyar nyelvű, könnyen telepíthető és használható szűrőszoftver²⁰ ingyenes letölthetőségét a saját weboldalukról. Az ilyen szűrőrendszerek kifejlesztéséhez és kiválasztásához a Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal ajánlások²¹ készítésével és közzétételével járul hozzá.²²

Napjainkban egyre fontosabbá válik, hogy a gyermekeknek kínált audiovizuális tartalmak a testi, szellemi és erkölcsi fejlődésük szempontjából egyaránt biztonságosak legyenek. Az Ekertv. meghatározza, milyen tartalmat kell a kiskorúak lehetséges veszélyeztetéséről szóló tájékoztatást tartalmazó figyelmeztető jelzéssel ellátni: a szolgáltató által közzétett, az Mttv. alapján médiatartalomnak nem minősülő „olyan információ, amely súlyosan károsíthatja a kiskorúak szellemi, lelki, erkölcsi vagy fizikai fejlődését, különösen azáltal, hogy meghatározó eleme az erőszak, illetve a szexualitás közvetlen, naturális ábrázolása” [4/A. § (1) bekezdés]. Tehát gyermekbarát tartalomnak kizárólag az olyan tartalom, információ minősülhet, amely semleges vagy pozitív hatást gyakorol a gyermekek egészséges fejlődésére, figyelembe veszi érzelmi, értelmi fejlettségi szintjüket, kerüli a durva, sértő kifejezések használatát és az ilyen magatartások bemutatását, valamint mellőzi a szexualitást vagy annak népszerűsítését.

A közösségimédia-felületeken alkalmazható szülői felügyelet vagy családi profil beállítása mellett a televíziós műsoroknál is rendelkezésre állnak bizonyos eszközök.²³ Az Ekertv. értelmében a videómegosztóplatform-szolgáltató köteles a jogszabályban meghatározott intézkedéseket, műszaki megoldásokat alkalmazni a felhasználók védelmében. Védelmi mechanizmus alkalmazandó például akkor, ha a közzétett tartalom károsíthatja a kiskorúak fizikai, szellemi, lelki vagy erkölcsi fejlődését, vagy a platformon található tartalom sérti az emberi méltóságot, vagy ha gyermekpornográf tartalom megosztását, továbbítását vagy terjesztését valósítja meg a felhasználó. Ha a jogsértő tartalom kiskorú felhasználó jogát sérti, a kiskorú jogosult vagy cselekvőképtelen kiskorú esetében annak törvényes képviselője, felhívhatja a szolgáltatót a sérelmezett tartalom eltávolítására.²⁴ Mindezekre a szolgáltató köteles felhívni a felhasználók figyelmét általános szerződési feltételeiben.²⁵

A jogszabály azt is rögzíti, hogy a szolgáltató köteles – a szülői felügyeleti beállítások mellett – hatékony életkor-ellenőrzési megoldást alkalmazni. Ugyanakkor az életkor vagy a feltöltött tartalom előzetes (és itt az előzetesen van a hangsúly) ellenőrzésére, szűrésére a szolgáltató

²⁰ A Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal által javasolt szűrőszoftverek katalógusát lásd <https://bit.ly/4kKS6aF>.

²¹ A Gyermekvédelmi Internet-kerekasztal ajánlása a kiskorúakra káros internetes tartalmak és szolgáltatások esetén alkalmazandó figyelemfelhívó jelzésekre és szűrőszoftverekre vonatkozóan, <https://bit.ly/3MOZ0fA>.

²² Eht. 149/A. § (1)–(2) bekezdés.

²³ A lineáris médiaszolgáltatások életkori klasszifikációja, Mttv. 9–10. §. A Médiatanács klasszifikációs ajánlása (korhatár-besorolás) és a képernyőre illeszthető piktogramok. *NMHH*, 2021. szeptember 15., <https://bit.ly/4l8BwSY>.

²⁴ Ekertv. 15/D. §.

²⁵ Ekertv. 15/E. § (1) bekezdés.

nem jogosult.²⁶ A Meta-ra való regisztráláskor a felhasználó egy listából választhatja ki a születési idejét (az év megadása kötelező), azonban annak valódiságát a szolgáltató mindaddig nem ellenőrzi és nem is ellenőrizheti, amíg a vélt vagy valós kiskorú felhasználó profilját nem jelentik. Ekkor a Meta jogosult a megadott életkor igazolására felhívni a felhasználót, ami történhet például személyi igazolvánnyal vagy diákigazolvánnyal. Az igazolás során feltöltött személyazonosító okmányok elektronikus példányát a szolgáltató köteles az ellenőrzési folyamat végén megsemmisíteni.²⁷

A gyermekbarát tartalomszolgáltatás és a hazai jogalkotás kapcsán szükséges röviden szót ejteni a gyermekvédelmi törvény (Gyvt.)²⁸ 2024-es módosításáról.²⁹ A Gyvt. a gyermekek jogainak érvényre juttatását célozta, a módosítás pedig kibővítette a gyermekek jogait. A módosított rendelkezés rögzíti, hogy a gyermeknek joga van tudatos és felelősségteljes internet- és médiahasználatot biztosító nevelésben, oktatásban és képzésben részesülni – ideértve a zaklatás internetes formáival szembeni hatékony fellépést is [6. § (7) bekezdés]. Ennek a képzésnek, oktatásnak az alappillére a család, a szülők felelőssége és példamutatása, míg a tudatos internethasználat oktatása, a digitális kompetenciák fejlesztése, valamint a digitalizáció okozta nehézségekre és veszélyekre való felkészítés az iskolák feladata. Jóllehet tanulmányunk a közösségi médiára fókuszál, megemlítendő, hogy a módosító jogszabálynak köszönhetően már a Gyvt. is tartalmaz rendelkezést a lineáris és a lekérhető médiatartalmakra vonatkozóan, amikor kimondja, hogy a gyermeknek joga van ahhoz, hogy a médiában a fejlettségének megfelelő, az ismeretei bővítését segítő, a magyar nyelv és kultúra értékeit őrző műsorokhoz férjen hozzá, továbbá hogy védelmet élvezzen a káros hatásokkal szemben (például gyűlöletkeltés, erőszak, pornográfia) [6. § (6) bekezdés]. Az ilyen potenciálisan káros tartalmakat csak a megfelelő műsoridőben és jelzéssel ellátva lehet sugározni.

A szülői felügyelet kapcsán a Meta rögzíti, hogy e védelmi, ellenőrzési mechanizmus akkor vehető igénybe, ha a kiskorú felhasználó és a szülő is megerősíti a beállítás aktiválását. A szolgáltató kiemeli, hogy a „tinédzser” kiskorúnak 13 és 17 év közöttinek kell lennie, a szülőnek pedig idősebbnek kell lennie 18 évnél, és mindkettejüknek rendelkezniük kell felhasználói fiókkal. A tinédzser profilloldalát csak az egyik szülője ellenőrizheti, és ha a szülői ellenőrzést a kiskorú kérte, akkor meg kell erősítenie, hogy a felkért szülő a megfelelő a fiókja felügyeletére.³⁰

Az uniós jogalkotás terén már a gyermekbarát internet európai stratégiája is rögzítette,³¹ hogy a tagállamok különféle önszabályozáson alapuló és kötelező erővel bíró megoldásokat, politikákat és szülői felügyeleti funkciókat alkalmaztak annak érdekében, hogy az internet és az egyes audiovizuális tartalmak ne jelentsenek veszélyt a kiskorúak fizikai, erkölcsi, lelki vagy szellemi fejlődésére. Franciaországban a szolgáltatók kötelesek az ügyfelek részére ellenérték nélkül biztosítani a szülői felügyeleti szoftvert, Németországban pedig már akkoriban rendelkezésre állt hitelesített ún. ifjúságvédelmi szoftver, amelynek segítségével megakadályozható, hogy a kiskorú-

²⁶ Ekertv. 15/F. §.

²⁷ Facebook súgóközpont: Hogyan tudok 13 év alatti gyermeket jelenteni a Facebookon?, <https://bit.ly/4caxDch>.

²⁸ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.).

²⁹ 2024. évi XXX. törvény a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról.

³⁰ Felügyelet beállítása a Facebookon: <https://bit.ly/42h0y9Z>.

³¹ Európai stratégia a gyermekbarát internetért (BIK+), <https://bit.ly/43tBlva>.

ak a fejlődésükre káros tartalmakkal találkozhatnak a különféle weboldalakon.³² A még uniós tagállam Egyesült Királyságban az internetszolgáltatók a „tudatos választást” támogató gyakorlati kódexet fogadtak el.³³ Ennek lényege, hogy a szolgáltató a vásárlás során megkérdezi az ügyféltől, kíván-e élni a számára ingyenesen biztosított szülői felügyeleti eszközökkel.

Kérdés azonban, hogy a szülők mennyire ismerik ezeket a szűrőszoftvereket, tudatában vannak-e annak, hogy milyen online veszéllyel találkozhat a gyermekük nap mint nap, egyáltalán szánnak-e időt a digitális kompetenciák, a tudatos médiafogyasztás fejlesztésére. A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány 2020-as felmérése kimutatta, hogy a felmérésben részt vevő gyerekek szerint a szülők 40 százaléka beszélget velük 5-10 percet az online biztonságról, és mindösszesen a szülők egyharmada szán e kérdésre fél óránál többet.³⁴ A megkérdezettek szerint a szülők ötödét nem érdekli, hogy mit csinál gyermekük az interneten. A gyerekek úgy vélték, a szülőket leginkább a biztonságuk, az adataik védelme és az interneten eltöltött idő érdekli. Kevés szülő figyel gyermeke online kapcsolataira (9,3 százalék), és még kevesebb arra, hogy mi érdekli a gyermekét az interneten, milyen oldalakat, kiket követ egy-egy platformon.³⁵ Mindez magyarázható azzal, hogy a szülők digitális kompetenciái is elégtelenek, egyre kevésbé értik a gyerekek digitális világban elfoglalt helyzetét, sokan nem képesek alkalmazkodni a megváltozott helyzethez.

Az internetbiztonsághoz való viszonyulás alapján új szülőtipusok jelentek meg. Ana Homayoun szerint léteznek az egész nap dolgozó, a veszélyről tudomást sem vevő, valamint a behódoló szülők.³⁶ Az első csoportba tartozók életét a munkából adódó nehézségek, a fáradtság és az elfoglaltság jellemzi, így nem követik nyomon, hogy gyermekük mit csinál az online térben, a közös témák száma és a kommunikáció minősége is csökken. A második típus azzal nyugtatja magát, hogy a gyereke „jól elvan” a digitális világban a kapott okoseszközzel, és az ő gyermekével semmi rossz nem történhet, vagyis egyfajta sérthetetlenséget tételez fel. A harmadik kategóriába azok a szülők tartoznak, akiknek a legfontosabb, hogy gyermekük mindig a legjobb, a legújabb technikai, technológiai eszközzel rendelkezzen, és nem vesznek tudomást arról, hogy ez az együtt töltött minőségi idő rovására mehet, és a gyermeküknek beilleszkedési problémája is kialakulhat a folytonos izoláció és a személyes kapcsolatok csekély száma miatt. E három típuson kívül meg kell még említenünk a szakirodalomból ismert ún. helikopter és drón szülőket. Az előbbi azokra a felnőttekre utal, akik túlságosan féltik és túlzott kontroll alatt tartják a gyermeküket, ezzel megnehezítve a szülőről történő leválást és az önállósodást (az így felnevelt ún. bumeráng gyerekek gyakran még felnőttkorukban is elvárják azt a gondoskodást, amelyet korábban kaptak a szüleiktől). Az utóbbi jelző a mára szülővé vált Y generációra jellemző, akik úgy próbálják fenntartani a munka és a családi élet közötti egyensúlyt, hogy a gyermeküket a technikai eszközök segítségével próbálják kontrollálni, például különféle tele-

³² A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak: A gyermekbarát internet európai stratégiája.

³³ Uo. 1.2.1.

³⁴ InternetMost! Mit gondolnak a fiatalok az internetről? *Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány*, 2020. augusztus 31., <https://bit.ly/4iOYltp>, 14.

³⁵ Uo. 15.

³⁶ The Secret Social Media Lives of Teenagers. *The New York Times*, 2017. június 17., <https://bit.ly/3QYf94S>. Hivatkozva BARACSI Katalin: Digitális műveltség – szülők és gyerekek egyenrangúan az online térben. *Családi Jog*, 2018/2., 20.

fonos helyzetfelismerő alkalmazások segítségével, így bárhonnán láthatják, hogy gyermekük éppen hol jár.³⁷

Összességében elmondható, hogy a gyermekek védelme érdekében két irányban kell megtenni a szükséges intézkedéseket. Egyrészt a nemzetközi és nemzeti szabályozás szintjén kell meghatározni azokat a garanciákat, amelyek informatikai oldalról írják elő a gyermekeket az online térben védő különböző szűréseket és egyéb műszaki megoldásokat, valamint amelyek mentén megvalósulhat a gyermekek biztonságos internethasználata. Másrészt ugyanilyen fontos a szülők szerepe és felelőssége: ha a szülők kellő időt töltenek a gyermekeikkel, ha odafigyelnek a gyermekek kapcsolataira, barátaira, ha hasznos időtöltések felé orientálják őket (különösen jó lehet erre a rendszeres sporttevékenység) és hatékonyan felügyelik részvételüket az online térben, rendkívül sokat tesznek gyermekeik egészséges testi, lelki, értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében.

5. A közösségi média árnyoldalai: digitális veszélyek

A következőkben a közösségi média korlátlan használatának veszélyei mellett azt vizsgáljuk, hogy milyen hazai és nemzetközi jogi eszközök, gyakorlatok állnak rendelkezésre a gyermekek digitális védelmére. A közösségi média veszélyeiről, a gyermekek fejlődésére gyakorolt negatív hatásairól számos tanulmány született az elmúlt években. Eközben az online tér továbbra is vonzó a kiskorú felhasználók számára. Előbb a Musical.ly, azután a TikTok életre hívott számos, a fiatalok körében nagy népszerűségnek örvendő ún. kihívást, amelyek – főképp a covid-19 járvány okozta korlátozó intézkedések és a társas kapcsolatok hiánya miatt – egyfajta összetartozás-érzést nyújtottak a felhasználóknak. A következőkben arra keressük a választ, hogy egy-egy ilyen korántsem ártalmatlan kihívás milyen veszélyeket rejt magában és milyen jogkövetkezményekkel járhat.

5.1. Az online kihívások veszélyei

Az internetes kihívások (*online challenge*) olyan közösségimédia-platformokhoz kötődő aktivitások, amelyeket egy személy vagy személyek egy csoportja valósít meg és tölt fel az adott platformra annak érdekében, hogy pozitív vagy negatív viselkedési mintákat közvetítve valamilyen meghatározott célt elérjen. Más megfogalmazásban ezek az internetes kihívások a közösségimédia-felületeken megjelenő olyan aktivitások, amelyek során a felhasználók mások által az internetre feltöltött magatartásokat imitálnak, rögzítik cselekvésüket, majd az eredményt közzéteszik az adott platformon, ezzel ösztönözve másokat a trendben való részvételre³⁸ (ezek leginkább a TikTokon elterjedtek).³⁹ A különböző táncos, zenés, vagy olykor akár az egészséget, a testi épséget vagy az életet ve-

³⁷ Uo.

³⁸ Lásd még Rebecca ROTH et al.: A Study of Adolescents' and Young Adults' TikTok Challenges Participation in South India. 1 *Human Factors in Healthcare* (2021), <https://doi.org/10.1016/j.hfh.2022.100005>.

³⁹ Grace FALGOUST et al.: Applying the Uses and Gratifications Theory to Identify Motivational Factors Behind Young Adults' Participation in Viral Social Media Challenges on TikTok. 2 *Human Factors in Healthcare* (2022), <https://doi.org/10.1016/j.hfh.2022.100014>.

szélyezettő kihívások népszerűségét a világjárvány okozta társadalmi elszigetelődés, a társas kapcsolatok hiánya, a jól megszokott és szeretett barátok, iskolatársak nélkül múltó napok, hetek csak növelték. Az ekkoriban elterjedt kihívások (mint a „jeges vödör”, a „fahéj” vagy az ún. *blackout*) gyakran nem veszélytelenek: személyi sérülést, anyagi kárt vagy akár személyiségi jogi jogsértést okozhatnak, amivel a kihíváshoz kapcsolódó felhasználók jellemzően nincsenek tisztában. A fahéjkihívás lényege minél nagyobb kanálnyi fahéj elfogyasztása víz nélkül, ami fulladáshoz vezethet, belégzése súlyos tüdőgyulladást okozhat, károsíthatja a légutak hámsajtjait, valamint hegessé válhat.⁴⁰ A *blackout* kihívásban részt vevő pedig addig próbálja visszatartani a lélegzetét, amíg ájulásközeli állapotba nem kerül vagy akár el is veszíti az eszméletét.

Egy ehhez nagyon hasonló kihívásban jellemzően fiatal lányok vesznek részt: a derekuk köré tekernek egy vezetékes fülhallgatót, és az a sikeres, akit kétszer körbeér. Ez a kísérlet egészségtelen testképet közvetít, hiszen csak a különösen karcsúak tudják teljesíteni. Így az egyébként is érzékeny lelkületű kamaszkorú lányok úgy gondolhatják, hogy csak a nádszálvékony lányok értékesek, így szélsőségesebbnél szélsőségesebb, az egészségre káros fogyókúrába kezdhetnek. A közösségi média által a valóságról közvetített hamis képzetek, az irreális tökéletesség következtében kialakuló testképzavar komoly pszichés és érzelmi fejlődési nehézségeket képes okozni.⁴¹

Egy másik kihívás vonaton, nagyfeszültségű vezeték közelében szelfit készítő fiatalok halálát okozta.⁴² A veszélyek ellenére egyre több az internetes kihívás – ahogyan a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) egyik közleményében is szerepel⁴³ –, a feladatok jellege pedig egyre inkább szélyezetteti a résztvevők, jellemzően kiskorúak személyiségi jogait. Ilyen például a „kék bálna” kihívás, amelynek hatására az egyébként is elszigetelődött, magányos vagy kirekesztett fiatalok az öncsonkításon túl az öngyilkossági kísérletig is eljutottak. Egyes kihívások esetenként már bűncselekményt valósítanak meg. Ilyen például a „tűz” kihívás, amelyben gyúlékony anyaggal fűjnek be egy tárgyat, majd meggyújtják. Az így elkövetett rongálás bűncselekmény, az anyagi kár okozása pedig jellemzően kártérítési kötelezettséggel jár.

E kihívások miatt a TikTok módosított a közösségi irányelvein: ha egy címkénél (*hashtag*) megugrik az érdeklődők száma, akkor a TikTok kivizsgálja ennek lehetséges okait. Ha veszélyes tartalomnak minősíti a közzétetteket, akkor joga van a tartalmat eltávolítani vagy a profilt törölni. Ezen túlmenően a szolgáltató külön felhívja a figyelmet a veszélyes tartalmakra, azok következményeire, valamint a felhasználókat terhelő jelentési kötelezettségre.⁴⁴ Egy hazai pilot kutatás kimutatta továbbá, hogy kapcsolat fedezhető fel az egyes kihívások és az influenzazerek magatartása között: a kutatásban részt vevők 68 százaléka valamilyen közösségi felületen vagy influencerszer által alkotott tartalomban találkozott egy-egy trenddel.⁴⁵

⁴⁰ VARGA Árpád: A gyermekekre veszélyes online kihívások fogalma, jellemzői, okai és a hazai fiatalok érintettsége. *Családi Jog*, 2023/4., 22.

⁴¹ Lásd még Fülhallgató-kihívás – egy újabb veszélyes TikTok örület. *Családinet.hu*, 2021. február 18., <https://bit.ly/4iRHJ4h>.

⁴² Lásd még Belhált a tinédzser a tinédzser a vonat tetején készített szelfizésbe. *HírTV*, 2022. augusztus 4., <https://bit.ly/4lb4ku6>; Halálos kihívás, szelfizés közben érte a vég a 16 éves fiút. *Ripost*, 2021. december 6., <https://bit.ly/43DXPK9>.

⁴³ Rohamosan terjednek a gyermekeket veszélyezettő online kihívások. *NMHH*, 2022. szeptember 29., <https://bit.ly/4hPhFFy>.

⁴⁴ TikTok közösségi irányelvek, <https://bit.ly/3Y9eyBg>.

⁴⁵ VARGA i. m. (40. lj.) 27.

5.2. Sharenting⁴⁶

A gyermekeknek már fogantatásuktól kezdve vannak személyiségi jogaik. Megilleti őket – többek között – a magánélet tiszteletben tartásához, a képmáshoz és a hangfelvételhez, valamint az emberi méltósághoz való jog. Úgy tűnik, a jelenkor emberének az egyik legfontosabb „mérőeszköze” a digitális tér. Az, hogy mások mit gondolnak róla és a családjáról, valamint a tökéletesség utáni vágy – vagy legalábbis a tökéletesség látszatának elérése – felülírhatja még a saját gyermek védelmét is. A következő, általunk vizsgált jelenség a *sharenting* és az azzal szorosan összefüggő ún. szülői átverés (*prank*) videók, ezek jogi megítélése és a rájuk alkalmazható hazai és nemzetközi jogkövetkezmények. Keressük továbbá a választ arra is, mi húzódnak meg az ilyen tartalmak megosztása mögött.

A *sharenting* az angol *share* (megosztani, megosztás) és a *parenting* (szülőség) összevonásából ered.⁴⁷ Azokat a helyzeteket értjük alatta, amikor a szülők a gyermekeikről fényképek, videók és bejegyzések formájában részletes személyes információkat osztanak meg a platformokon, sértve ezzel a gyermekek magánéletét és személyiségi jogait.⁴⁸ A gyermekek sajnos már csecsemőkorukban internetes tartalommal válnak, digitális lábnyomot hagyva ezzel még azelőtt, hogy felhasználók lennének. Ennek tömeges előfordulása pedig oda vezetett, hogy a jelenség rendszerint problémává vált. Már egy 2017-ben publikált, 2010-es adatokra épülő jelentés megemlítette, hogy az Egyesült Államokban a gyerekek 92 százaléka – a szülők tevékenysége miatt – kétéves korára jelen van az interneten,⁴⁹ egy kanadai kutatás pedig megállapította, hogy 37 százaléuk már a születésük előtt.⁵⁰ Egy 2018-as cikk szerint mire egy gyermek eléri a 13 éves kort, már körülbelül 1300 bejegyzést tesznek róla közzé különböző internetes felületeken.⁵¹

Azzal, hogy a szülő megosztja gyermeke minden lépését már annak babakorától, elkerülhetetlenül kirakatba helyezi, „áruba bocsátja” őt, kiszolgáltatva más, akár deviáns felhasználóknak. Nem ritka, hogy a szülők által megosztott tartalmakat később újra közzéteszik például pedofil felhasználók más, illegális oldalakon.⁵² A szülői tartalommegosztás mögött húzódnak indokok és motivációk széles skálán mozognak. Egy török egyetemen végzett kutatásban részt vevők elmondása alapján a gyermeket ábrázoló tartalom közzétételében benne rejlik, hogy egy lájkot követően jobb szülőnek érzi magát a felhasználó – jellemzően anya –, pozitív visszacsatolást kap, a büszkeség érzete tölti el. A válaszadók között volt olyan is, aki egy negatív kom-

⁴⁶ A témához lásd még e lapszámban Halász Csenge *A sharenting személyiségi jogi kérdései* című írását.

⁴⁷ Lásd még Stacey STEINBERG: *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*. 66 *Emory Law Journal* (2017) 839.

⁴⁸ Anna BROSCHE: *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?* 54(4) *The New Educational Review* (2018) 75.

⁴⁹ House of Lords Select Committee on Communications: *Growing up with the internet* (2017), <https://bit.ly/3RqMN3h>, 206. pont.

⁵⁰ *Être parent à l'ère du numérique: Le partage de renseignements personnels sur les réseaux sociaux et ses conséquences sur le droit à la vie privée et à l'image des enfants – Rapport de Recherche. Option consommateurs*, 2019. március, <https://bit.ly/3FJFuRK>, 1.

⁵¹ Warning: The Children's Footprint Beginning Before Birth. *New York Post*, 2018. november 8., <https://bit.ly/4l6ziUh>.

⁵² Do You Know where Your Child's Image Is? Pedophiles Sharing Photos from Parents' Social Media Accounts. *National Post*, 2017. április 18., <https://bit.ly/4la9XJ1>.

ment miatt inkább törölte a közzétett fényképet. Kevesen mondták, hogy megkérdezik gyermeküket, mielőtt képet készítenek róla és közzéteszik azt. Arra a kérdésre, hogy mikor, milyen események kapcsán és milyen gyakorisággal osztanak meg tartalmat a gyermekükről, néhányan azt válaszolták, hogy születésnap vagy más ünnep alkalmával teszik ezt, míg mások teljesen hétköznapi helyzetekben is.⁵³

A hazai joggyakorlat a vizsgált jelenség kapcsán csekélynek mondható, hiszen ez idáig nem volt példa arra, hogy egy kiskorú személyiségi jogi jogsértésre hivatkozással keresetet nyújtson be szüleiivel szemben. Felvetődik a kérdés, hogy indíthat-e egyáltalán keresetet egy kiskorú a szülei ellen a személyiségi jogai efféle megsértése miatt. A Ptk. alapján lehetősége van rá, de a már említett életkori differenciálás miatt a jogérvényesítésre vonatkozó szabályok eltérők attól függően, hogy a sérelmet szenvedett kiskorú cselekvőképtelennek minősül-e vagy korlátozottan cselekvőképesnek. Cselekvőképes személy esetében felvétel készítéséhez a felvételen szereplő hozzájárulása szükséges – e beleegyezés nincs alakszerűséghez kötve: megtehető szóban, írásban vagy ráutaló magatartással. Ennek megfelelően a szülő is köteles a felvétel készítése előtt cselekvőképes gyermeke hozzájárulását kérni, továbbá a fénykép vagy videó nyilvánosságra hozatala is a gyermek engedélyéhez kötött, hiszen a készítéshez adott hozzájárulás nem jelenti egyben a közzétételhez való hozzájárulást is.

A Ptk. egyértelműen rögzíti, hogy a cselekvőképtelen gyermek helyett a törvényes képviselője jogosult jognyilatkozatot tenni, míg a korlátozottan cselekvőképes kiskorú által megtett jognyilatkozatokhoz – bizonyos kivételektől eltekintve – a törvényes képviselő (szülő vagy gyám) hozzájárulása szükséges (2:12–2:14. §). Így ha valaki felvételt kíván készíteni egy kiskorúról, akkor ahhoz a szülő előzetes hozzájárulása szükséges, ahogyan a felvétel közzétételéhez is külön engedélyt kell kérni. Azonban a *sharenting*nél sérül a képmáshoz fűződő jog személyes és abszolút védelmi jellege, hiszen ilyenkor a szülő a saját cselekedetéhez kérne és adna hozzájárulást, ami önmagában érdekellentétet jelent, még akkor is, ha a szülő jellemzően nem gondolja, hogy a képek feltöltése a közösségimédia-felületre bármilyen hátrányos következménnyel járhat a gyermekére nézve. Ezenkívül a hozzájárulását adó szülő nem az, aki a képen szerepel – természetesen nem várható el, hogy egy még beszélni sem tudó csecsemő hozzájárulását adja egy-egy felvétel elkészítéséhez és közzétételéhez, azonban a jogalkotó biztosítja azt a jogot a korlátozottan cselekvőképes kiskorú számára, hogy a személyiségi jogainak sérelme esetén önállóan legyen jogosult igényt érvényesíteni [2:12. § (2) bekezdés a) pont], akár a saját szüleiivel szemben is.

Főszabály szerint a cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis, nevében a törvényes képviselő jogosult eljárni vagy nyilatkozatot tenni. A Gyermekjogi Egyezmény már 1989-ben rögzítette, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítani kell a lehetőséget a véleménynyilvánításra, míg hazánkban csak 2001. november 1-jétől szerepel a Ptk.-ban, hogy a törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű, valamint az ítélőképessége birtokában lévő cselekvő-

⁵³ Fuat AYDOĞDU – Beyza S. GÜNGÖR – Türkan A. ÖZ: Does Sharenting Bring Happiness? Understanding the Sharenting Phenomenon. 154 *Children and Youth Services Review* (2023), <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107122>, 107.

képtelen kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.⁵⁴ Érdemes kiemelni, hogy a jogalkotó az ítéloképessége birtokában lévő gyermekről tesz említést, ugyanakkor az ítéloképességnek nincs egzakt életkori határa, mert minden gyermek fejlődése egyéni, ezért az eseteket is egyénileg kell elbírálni. Ebből adódóan nem tudunk a kiskorúakról készült fényképekhez adott hozzájárulás kapcsán mindenkire egyformán kiterjedő szabályt alkotni, hiszen egy kétéves és egy 12 éves gyermek fejlettsége korántsem azonos.

Tehát a jogszabályok alapján egy gyermekről készült fénykép felhasználásáról való döntésbe a szülő köteles az adott kérdés megítélése szempontjából ítéloképes gyermekét bevonni és figyelembe venni a véleményét, ellenkező esetben jogsértést követ el. Így a kiskorúról készült képmás vagy videófelvétel közzététele miatt indult perekben vizsgálni kell, hogy az érintett gyermek ítéloképes volt-e, és ha igen, akkor biztosították-e számára a véleménynyilvánítást és figyelembe vette-e a törvényes képviselő a kiskorú gyermek véleményét. A *sharenting* esetében a szülők maguk döntenek el, hogy milyen képeket vagy videókat töltenek fel a gyermekeikről, anélkül, hogy ebbe bármilyen beleszólást engednének az érintetteknek. Egy szülő általában bele sem gondol, milyen károkat okoz a sokszor jogtalanul, de legalábbis a kiskorú engedélyének hiányában feltöltött felvételekkel.

A *sharenting*gel kapcsolatos érdekellentét nem feloldhatatlan. Ha a szülők közös felügyeletet gyakorolnak, akkor bármelyikük jogosult a cselekvőképtelen kiskorú helyett és nevében jognyilatkozatot tenni, peres eljárásban eljárni. Ha az egyiküknek kizárólagos szülői felügyeleti joga van, akkor e jogosultságok őt illetik, de ez persze nem jelentheti a másik szülő kirekesztését, véleményének figyelmen kívül hagyását. Érdékellentét esetén a szülői felügyelet jogát nem gyakorló szülő eljárása eleve kizárt, közös szülői felügyelet esetén pedig a másik szülő azért nem járhat el, mert a Ptk. rögzíti, hogy a szülő nem képviselheti a gyermekét olyan ügyben, amelyben ő maga, házastársa, élettársa, egyenes ági rokona vagy az ő törvényes képviselote alatt álló más személy a gyermekkel szemben ellenérdekű fél [4:163. § (1) bekezdés]. Érdékellentét fennállásakor a perben bármely fél kérheti eseti gyám kirendelését, ám erre *ex officio* is sor kerülhet – ennek különösen akkor van jelentősége, amikor a sérelmet szenvedett fél cselekvőképtelen kiskorú, és ítéloképességgel sem rendelkezik. Ugyanakkor a törvény kötelezettséget is ró a szülőkre, amikor kimondja, hogy kötelesek késedelem nélkül bejelenteni a gyámhatóságnál, ha nem járhatnak el a gyermekük képviselétében. Megjegyezzük, hogy ez a *sharenting*gel kapcsolatban nehezen elképzelhető forgatókönyv.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorúak bizonyos jognyilatkozatokat – többek között a személyes jellegűeket – önállóan, szülői hozzájárulás nélkül is jogosultak tenni, ami önálló perindítási jogot biztosít számukra például a „túlposztoló” szülőkkel szemben. Egy 14 év feletti kiskorú már rendelkezhet az ahhoz szükséges ítéloképességgel, hogy észlelje a jogsértést, azal szemben fellépjen vagy legalább állást foglaljon. Perindításra akkor kerülhet sor, ha a szülő a gyermeke kérése és tiltakozása ellenére folytatja a róla készült felvételek feltöltését vagy a már közzétett felvételeket nem távolítja el az adott platformról.

A témához kapcsolódóan ismét meg kell említeni a Gyvt.-t, amely rögzíti, hogy a gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, továbbá ahhoz, hogy alapvető jogai megsér-

⁵⁴ 1959. évi IV. törvény 12/D. § (beiktatta: 2001. évi XV. törvény a cselekvőképességgel, gondnoksággal összefüggő egyes törvények módosításáról). Vö. Ptk. 4:148. §.

tése esetén bíróságnál és törvényben meghatározott más szerveknél eljárást kezdeményezzen [8. § (1) és (3) bekezdés].

A hazai csekély joggyakorlattal ellentétben külföldön már születtek döntések a vizsgált témában: példaként említhetjük azt a 2017-es mantovai ítéletet,⁵⁵ amely megállapította, hogy elvált szülők esetében mindkét fél hozzájárulása szükséges a közös kiskorú gyermekről készült fényképek közzétételéhez egy közösségimédia-felületen. Így amikor az anya az apa kifejezett tiltakozása ellenére tett nyilvánossá a közös gyermekükről készült felvételeket, jogsértést követett el. A bíróság kötelezte az anyát a jogsértő magatartás megszüntetésére és a fényképek eltávolítására. Egy nápolyi ügyben⁵⁶ a bíróság úgy foglalt állást, hogy az egyik szülő által nyilvánosságra hozott fényképek meghatározhatatlan számú nézőhöz juthatnak el, akik között lehet olyan ismeretlen személy is, aki rossz szándékkal kíván a gyermekhez közeledni. Az e veszélytől való védelemhez szükséges, hogy mindkét szülő hozzájáruljon a felvételek nyilvánosságra hozatalához, és ha az egyik szülő tiltakozását fejezi ki, akkor a fénykép nem osztható meg a közösségi felületeken. Egy 2021-es, szintén olasz ítélet⁵⁷ a 2017-es mantovai döntésre hivatkozott. Itt szintén az anya töltött fel jogsértő módon a kiskorú lányáról készült felvételt a TikTokra. A bíróság elrendelte a videófelvétel eltávolítását a platformról, valamint a törlés elmaradása esetére napi 50 euró megfizetésére kötelezte a nőt.

Egy másik esetben egy 18 éves osztrák lány indított pert a szüleivel szemben, mert azok 2009-től, azaz 11 éves korától kezdve több mint ötszáz fényképet osztottak meg róla az engedély nélkül a Facebookon. Állítása szerint a megosztott tartalmakat csupán 14 évesen látta először, amikor saját felhasználói fiókot hozott létre a platformon. Ezt követően többször kérte, hogy távolítsák el a róla készült fotókat, azonban a szülei ezt rendre elutasították. Az eljárás során az apa arra hivatkozott, hogy a fotókat csak egy hétszáz fős, meghatározott személyi kör látta, akik szívesen fogadták a „családi albumot”, és valójában nem követtek el jogsértést, mert csak a véleménynyilvánítás mindenkit megillető alapjogával éltek. A bíróság helyt adott a fiatal lány keresetének, és sérelemdíj megállapítása mellett kötelezte a szülőket a fényképek eltávolítására.⁵⁸

Franciaországban a *sharenting* büntettnek számít,⁵⁹ és a jogsértő szülő akár egy év szabadságvesztéssel, valamint esetenként akár 45 ezer euróig terjedő pénzbírsággal is sújtható.⁶⁰ A francia nemzetgyűlés 2024. február 6-án új törvényt fogadott el a gyermekek képmásának védelme érdekében,⁶¹ amely jelentősen módosította a polgári és a büntető törvénykönyvet.

⁵⁵ Tribunale di Mantova, ordinanza 19 settembre 2017, idézi HULKÓ Gábor – PÉK Erzsébet: Gyermekek képmáshoz való joga az online térben – esettanulmányok Franciaország, Németország és Olaszország szabályozási rendszereiben. *Fontes Iuris*, 2023/2–4., <https://doi.org/10.51784/FI.2023.2-4.6>, 40.

⁵⁶ Tribunale Napoli Sez. spec. Impresa, 22/12/2018, idézi HULKÓ–PÉK i. m. (55. lj.) 40.

⁵⁷ Tribunale Trani ord. n. RG 3445/2021 del 30 agosto 2021, idézi HULKÓ–PÉK i. m. (55. lj.) 40.

⁵⁸ Spooky: Teen Sues Parents for Posting Embarrassing Childhood Photos of Her on Facebook. 2016. *Oddity Central*, szeptember 15., <https://bit.ly/446JkP0>.

⁵⁹ A *sharenting* egy módozatként értékelhető influenszertevékenységre, valamint az ezzel megvalósított kiskorút érő személyiségi jogi jogsértésekre irányadó francia szabályozást lásd részletesen HULKÓ–PÉK i. m. (55. lj.) 39.

⁶⁰ French Parent „Could be Jailed” for Posting Children’s Photos Online. *The Telegraph*, 2016. március 1., <https://bit.ly/4jbH11x>.

⁶¹ Loi No. 2024-120 du février 19 2024 visant à garantir le respect du droit à l’image des enfants.

A törvény elfogadásának okai közül az egyik a DSA-nak való megfelelés kötelezettsége, a másik az az elkeserítő tény – amelyre a jogszabály előkészítése során is hivatkoztak –, hogy a szülők és a hozzátartozók átlagosan 1300 fényképet hoznak nyilvánosságra az egyes közösségi-média-felületeken, mire a gyermek eléri a 13. életévét. Ezáltal sérül a gyermekek digitális önrendelkezési joga,⁶² hiszen akarattal ellenére vagy szándékuk kinyilvánítása nélkül kényszerülnek digitális lábnyomot hagyni maguk után. A jogszabály rövid, mindössze öt cikkből áll, ugyanakkor alapjaiban változtathatja meg a *sharenting* elleni küzdelmet. Rögzíti, hogy a gyermek képmáshoz való jogának kérdésében való döntés – azaz hogy mi és milyen mennyiségben hozható nyilvánosságra a gyermekről az egyes digitális platformokon – a szülők közös kötelezettsége, tehát konszenzust kíván.

A jogalkotó a vizsgált kérdést a szülői felügyeleti jogok körében részletezi, hangsúlyozva a közös döntéshozatal fontosságát a gyermek védelme érdekében.⁶³ Ugyanakkor – hasonlóan a hazai szabályokhoz – a gyermek, tekintettel életkorára és érettségi fokára, be kell vonni az őt érintő kérdésekbe. Az 1. cikk nívuma, hogy kifejezetten elismeri és védelem alá vonja a gyermek magánélethez való jogát, úgy, hogy annak biztosítása a szülők kötelezettsége. Ha megsértik egy kiskorú képmáshoz való jogát, akkor magán- és büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazásával lépnek fel a jogsértő [szülő(k)] ellen. A 3. cikk rendelkezik arról az esetről, amikor a szülők között nincs egyetértés a gyermek képmásának fel- vagy fel nem használásáról. Ilyen esetben a családjúgyekért felelős bíróság (Juge aux affaires familiales) megtilthatja, hogy az egyik szülő a másik előzetes engedélye nélkül fényképeket hozzon nyilvánosságra a kiskorú gyermekükről.

A jogszabály 4. cikke a súlyos jogsértések esetén alkalmazható beavatkozást teszi lehetővé. Ha a szülő megsérti a gyermek emberi méltóságát vagy morális integritását az állandó – vagy eseti – jellegű tartalomgyártással és -közzététellel, akkor a családjúgyekért felelős bíróság ideiglenesen átruházhatja a képmással kapcsolatos jogok gyakorlását a másik szülőre vagy harmadik személyre annak érdekében, hogy a gyermek legfőbb érdeke és a képmáshoz való jogának védelme biztosított legyen. Ilyen eljárás lefolytatását kezdeményezheti a gyermeket gondozó természetes személy vagy intézmény, a megyei szociális szolgálat vagy családtag. Az 5. cikk módosítja az adatfeldolgozásról, adatállományról és szabadságjogokról szóló jogszabályt is:⁶⁴ az információtechnológiai és szabadságjogok bizottsága (Commission nationale de l'informatique et des libertés) személyes adatokkal kapcsolatos jogsértések esetén közbeavatkozhat, független monitoringrendszer alakítva ki, ezzel is megerősítve a jogszabály által előírt védelmi mechanizmusok hatékonyságát. Az 5. cikk nem ír elő alsó korhatárt az eljárás megindítása kapcsán, a hatáskörrel rendelkező szervek körében pedig a családjúgyekért felelős bíróságot és az információtechnológiai és szabadságjogok bizottságot emeli ki *expressis verbis*.⁶⁵ A magánjogi jogkövet-

⁶² Le respect du droit à l'image des enfants et les 5 apports de la loi du 19 février 2024. *Lextenso*, 2024. február 20., <https://bit.ly/3YctWML>. Lásd még GYENGÉNÉ NAGY Márta: „Bennszülöttek a digitális dzsungelben” – a gyermekek digitális önrendelkezési joga a gyermeki jogok oldaláról 1. *Családi Jog*, 2024/1., 13.

⁶³ Code civil Art. 371-1.

⁶⁴ Loi No. 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés.

⁶⁵ Lásd még Première analyse de la loi visant à garantir le respect du droit à l'image des enfants. *Village de la justice – La communauté des métiers du droit*, 2024. február 23., <https://bit.ly/4jbpFBS>.

kezmények mellett megemlítendő, hogy a módosító jogszabály rendelkezései a francia büntető törvénykönyvre is hatással voltak. A Code pénal 226-1. cikke tartalmazza a magánélet megsértésének tényállását, amely kiskorú sérelmére is elkövethető bűncselekmény, büntetési tétele egy évig terjedő szabadságvesztés és 45 ezer euróig terjedő pénzbírság lehet. A módosító jogszabály beépíti a normába, hogy a kiskorúról képmás készítése vagy annak felhasználása esetén a hozzájárulást a Code civil alapján a szülők jogosultak megadni. Itt jegyezzük meg, hogy a *sharenting* esetében épp a szülő az, aki kvázi saját magát hatalmazza fel a jogsértés elkövetésére. A friss francia jogalkotás azonban biztató abból a szempontból, hogy a módosítások és a súlyos jogkövetkezmények kilátásba helyezése – kiváltképp a büntető jellegűek – kellőképp visszatartó erejűek lesznek és csökkenhet a gyermekekről készült és közzétett tartalmak mennyisége.

Összefoglalva elmondható, hogy ez a jogszabály jelentős előrelépést jelent a gyermekek képmáshoz és magánélethez fűződő jogainak védelme érdekében, és tanúbizonyoságot tesz arról, hogy a jogalkotó felismerte, hogy a 21. századi kihívások okozta jelenségekre mielőbb reagálnia kell a gyermek legfőbb érdeke, egészséges testi, lelki, szellemi fejlődése biztosítása érdekében a modern online és offline világban egyaránt.

A nemzetközi esetjog kapcsán végül érdemes kiemelni egy holland esetet, amelyben egy nagymama volt a jogsértő, aki a szülők engedélye nélkül tett közzé számos fotót az unokájáról az Instagramon és a Pinteresten. Az nem derül ki, hogy a sérelmet szenvedett kiskorú hány éves volt a jogsértések idején, azonban a Gyermekjogi Egyezmény alapján ha a kiskorú az ítélőképessége birtokában volt, a beleegyezés nemcsak a szülőktől lett volna szükséges, hanem az érintett gyerektől is. A bíróság kötelezte a nagyszülőt a fényképek eltávolítására, ennek elmulasztása esetére pedig napi 50, legfeljebb 1000 euró összegben határozta meg a pénzbüntetést.⁶⁶

5.3. Szülői átveréses videók

Egyre több szülő használja a közösségi médiát, és az átveréses (*prank*) videók is nagyon népszerűek, de a kettő találkozása, a szülők által készített és megosztott átveréses videók egészen sajátos kategóriát képeznek. Önmagában egy-egy vicces internetes tartalom még nem hordoz magában veszélyt vagy potenciális jogsértést, de a szülői átveréses videók sértettje minden esetben a gyermek. Az ilyen jellegű átverések egyik leghíresebb példája egy amerikai késő esti talk show házigazdájához, Jimmy Kimmelhez köthető. Felhívásában arra ösztönözte a szülőket, hogy halloween estéjén mondják azt gyermeküknek, hogy a *treat or trick* („csokit vagy csalunk”) hagyomány keretében általuk összegyűjtött összes édességet megették, majd rögzítsék és töltsék fel a reakciójukat közösségimédia-felületükre.⁶⁷ Egy másik, a Twitteren, majd a TikTokon is elterjedt trend lényege az volt, hogy a szülők sajtót tesznek a gyermekük fejére vagy széttörnek a fejükön egy tojást, a reakciót pedig rögzítik és közzéteszik. Úgy gondolhatnánk, hogy ezt a kiskorú is játéknak fogja fel, azonban a szülő nem minden esetben számol azzal, hogy egy internetre feltöltött tartalom néhány perc alatt több millió emberhez juthat el, és akár évek múl-

⁶⁶ Grandmother ordered to delete Facebook photos under GDPR. *BBC*, 2020. május 21., <https://bit.ly/4hSFKeI>.

⁶⁷ Jimmy Kimmel Live: YouTube Challenge – I Told My Kids I Ate All Their Halloween Candy. *YouTube*, 2011. november 2., <https://bit.ly/3Ydn4PF>.

va is előkerülhet, amikor a gyermek már idősebb, más közösségben éli mindennapjait. Ezáltal a múltban elkövetett csínynek a jövőben káros hatásai lehetnek, például beilleszkedési nehézségek, önbizalomvesztés, önértékelési problémák, a társas kapcsolatok kialakításának nehézsége, szégyenérzet, depresszió és szorongás.

Néhány szülői átveréses videó elérheti a testi vagy a lelki bántalmazás szintjét is. 2018-ban például egy szülőpáros elvesztette a két gyermekük feletti felügyeleti jogot az általuk gyártott és közzétett átveréses videók miatt, amelyekben rendre dokumentálták a gyermekek reakcióit, amikor minden ok nélkül kiabáltak velük vagy összetörték szeretett játékaikat. Egy ilyen videóban az apa arra próbálta rávenni a fiát, hogy pofozza fel lánytestvérét a kamera előtt.⁶⁸ Egy másik felvételen az anya valamilyen folyadékot öntött a padlószőnyegre, amíg a gyermekei nem voltak a szobában, majd kiabálva és trágár szavakat használva kérdőre vonta a fiát, miért tette ezt.⁶⁹

A szülői átveréses videók a gyermekek számos jogát sérthetik, közülük az emberi méltósághoz, a képmáshoz és a magánéletéhez való jogukat, nem beszélve a rövid és a hosszú távú pszichés hatásokról. A gyermekek személyiségi jogainak védelme mindaddig, amíg meg nem értik szüleik cselekedeteit és nem lépnek fel a jogsértő szülőkkel szemben, szürke zóna a jelenlegi jogrendszerben. Jóllehet a hazai joggyakorlatban nem fordult még elő, hogy egy kiskorú személyiségi jogainak megsértése miatt keresetet nyújtson be szülei ellen, azonban fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy milyen magánjogi jogkövetkezmények alkalmazhatók ilyen esetben a nemzeti szabályok körében. A Ptk. különbséget tesz objektív és szubjektív jogkövetkezmények között – az előbbieik alkalmazhatósága független a jogsértő felróhatóságától, az utóbbiak esetében vizsgálendő a felróhatóság. A Ptk. objektív jogkövetkezményként határozza meg, hogy akit személyiségi jogában megsértenek – függetlenül az életkorától –, követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását, a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől, továbbá azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt és ennek saját költségén biztosítson megfelelő nyilvánosságot, előírhatja a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy a jogsértő mivoltától való megfosztását, vagy azt is, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át a javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint [2:51. § (1) bekezdés]. A Ptk. szubjektív jogkövetkezményként a sérelemdíjat és a kártérítést nevesíti – a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges (2:52. §), a kártérítésre kötelezés esetében pedig a deliktális károkért való felelősség szabályai alkalmazandók (2:53. §).

⁶⁸ [Szerző nélkül:] Sharenting Is Here to Stay, So Now What? 45(4) *Seattle University Law Review* (2022) 1229.

⁶⁹ Inside Edition: Kids Hysterically Cry When Parents Scream at them for Prank. *YouTube*, 2017. április 19., <https://bit.ly/4hVTO7k>.

6. A gyermekek egyes személyiségi jogait sértő online tartalmakkal, káros magatartásokkal szembeni uniós fellépés irányai

6.1. *Soft law* dokumentumok

A kiskorúak online jelenléte, annak növekvő tendenciája vitathatatlan, és a gyermekek egyre fiatalabb korban találkozhatnak először az internettel, az egyes digitális platformokkal, ezzel együtt azok pozitív és negatív hozadékaival egyaránt. Bár itt nem foglalkozunk részletesen az influenszerekkel, különösképp a gyermekinfluenszerekkel, fontosnak tartjuk röviden megemlíteni a jelenséget. A gyermekinfluenszer és influenszergyermek közötti különbség az, hogy míg az előbbi maga a tartalomgyártó, addig az utóbbi olyan személy gyermeke, aki maga influenszer tevékenységet végez az online térben, és egyes esetekben a gyermekét használja fel egy-egy internetes bejegyzéshez vagy a 24 órán át elérhető ún. sztorihoz. Ez utóbbi visszavezet bennünket a *sharenting* körében vizsgált jogi és morális kérdésekhez. A gyermekinfluenszerek is egyre növekvő számban vannak jelen az interneten, és nem ritkán jelentős anyagi haszonszerzéssel jár a tevékenységük.⁷⁰

A fiatalkori aktív online jelenléttel kapcsolatban számos, a Ptk.-ban nevesített személyiségi jogi jogsértés megvalósulhat, mind a szolgáltató és a felhasználó, mind a felhasználók egymás közötti relációjában. Véleményünk szerint a gyermekekre leginkább veszélyes tartalmak, káros magatartások közé tartozik a *cyberbullying* és annak valamennyi megvalósulási formája (a *flaming*, a befeketítés, a megfélemlítés és a kirekesztés), az online pedofília, a személyes adatokkal való visszaélés, a magántitok megsértése, valamint a képmáshoz és a magánélethez való jog megsértése. Vanak *soft law* jellegű európai uniós dokumentumok és rendeletek, amelyek a gyermekek jogainak digitális térben való védelmét biztosítják a tagállamokban, de ezeknek nem minden esetben a gyermekvédelem a legfőbb céljuk, hanem tartalmazznak a gyermekek jogait védő intézkedéseket is.

Ezek közül az EU gyermekjogi stratégiája az egyik legfontosabb általános gyermekvédelmi dokumentum.⁷¹ Rögzíti, hogy a digitalizáció számos előnnyel jár a gyermekek oktatása, fejlődése és jövőbeli munkavállalása szempontjából, ugyanakkor az internethez való hozzáférés – anyagi okokból, infrastruktúra hiányában – komoly probléma valamennyi tagállamban. Felhívja a figyelmet a mesterséges intelligencia hatásaira, amelyek érintik a gyermekek jogait és biztonságát. Itt jegyezzük meg például az ún. *deep fake* jelenséget, a *fake news* (álhírek) terjedését, ami a már hivatkozott InternetMost! felmérés eredményei szerint is nehézséget okoz a mindennapi életben az információk közötti szelekció során.⁷² A stratégia szerint a fogyatékos-

⁷⁰ Egy tízéves texasi gyermek YouTube-csatornájának 2024 közepén már több mint 37 millió követője volt. A fiú, Ryan Kaji, játékkibontó és vicces családi videókat tesz fel oldalára, minden nap egyet. 2015 márciusában kezdte a posztolást, miután megnézte más gyerekek videóit, és megkérdezte édesanyját, hogyan lehet, hogy ő nincs fent a YouTube-on, amikor a többi gyerek ott van. Mára saját játé- és háztartási cikk kínálata van, a fogkefétől a törülközőig sok minden kapható a képmásával. A Forbes szerint 2020-ban már csaknem 30 millió dollárt keresett azzal, hogy játékokról mondott véleményt. Lásd még Alfa generációs gyereksztárok: avagy tarolnak a kidfluenszerek. *Pán Péter, stop!*, 2024. január 11., <https://bit.ly/4435z8q>.

⁷¹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az EU gyermekjogi stratégiája.

⁷² Hinalovon Gyermekjogi Alapítvány: *InternetMost! Mit gondolnak a fiatalok az internetről?*, <https://bit.ly/4iOYltp>.

sággal élő gyermekek számára is elérhetőnek kellene lennie az információs és kommunikációs technológiai eszközöknek. A dokumentum konkrét akcióterveket, programokat határoz meg a tagállamok számára a digitális eszközökhöz, az internethez való hozzáférés javítása érdekében, és célként jelenik meg benne a digitális készségek fejlesztése is.

A Bizottság digitális iránytűről szóló közleménye⁷³ kiemeli, hogy a széles alapokon nyugvó digitális készségekkel olyan társadalmat kell létrehozni, amelyben a gyermekek megtanulják, hogyan kell eligazodni az interneten található számtalan információ között. Emellett hangsúlyozza, hogy az emberközpontú, biztonságos és nyitott digitális környezetnek lehetővé kell tennie a gyermekek jogai érvényesítését is.

A gyermekbarát internetre irányuló új európai stratégia (BIK+)⁷⁴ biztosítja, hogy a gyermekeket tiszteljék, védjék és erősítsék a digitális térben. A dokumentum konkrét intézkedéseket is meghatároz a tagállamok és az egyes érintettek (magánszemélyek, intézmények, tartalomszolgáltatók) számára mindezek megvalósítása érdekében. A tagállamoknak például támogatniuk kell a hatékony életkor-ellenőrzési módszereket és a gyermekek által a felnőtteknek nyújtott digitális oktatást. Hangsúlyozza továbbá a megbízható jelzőprogramok fontosságát az illegális tartalmak gyors értékeléséhez és eltávolításához.

Az Európai Unió nem csupán az álhírekkel vagy – mint ahogy később látni fogjuk – az adatvédelmi szabályok megsértésével szemben kíván megoldást, védelmet nyújtani, hanem a gyermekek szexuális kizsákmányolásával és szexuális bántalmazásával szemben is. Az erre vonatkozó uniós stratégia⁷⁵ szintén *soft law* jellegű, ugyanakkor válaszreakció az egyre nagyobb számban megjelenő online bántalmazásokra, szexuális visszaélésekre. A dokumentum a 2020–2025 közötti időszakra állapít meg elérendő célokat a tagállamok számára. Itt jegyezzük meg, hogy az Internet Hotline segítségnyújtó szolgálat⁷⁶ által közzétett 2022-es összefoglaló jelentés alapján az összes beérkezett bejelentés (2758 eset) 55 százaléka online pornográfia, míg 13 százaléka online zaklatás témában született, ezzel is alátámasztható, hogy a gyermekekre leselkedő virtuális veszélyek között első helyen állnak a különféle szexualitással kapcsolatos deviáns magatartások és online tartalmak.⁷⁷

A digitális készségek fejlesztése és a koronavírus-világjárvány következtében elengedhetetlennek mondható digitális oktatás kapcsán az EU számos célkitűzést fogalmaz meg a digi-

⁷³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Digitális iránytű 2030-ig: a digitális évtized megvalósításának európai modellje 3.1. pont.

⁷⁴ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Digitális évtized a gyermekek és az ifjúság számára: a gyermekbarát internetre (BIK+) vonatkozó új európai stratégia.

⁷⁵ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelmet célzó uniós stratégia.

⁷⁶ Az Internet Hotline az NMHH által 2011 óta működtetett internetes tájékoztató és segítségnyújtó szolgálat, ahol taxatív módon meghatározott olyan internetes tartalmakat lehet bejelenteni, akár anonim módon, amelyekről feltehető, hogy jogsértők vagy károsak lehetnek a kiskorúak fejlődésére. Az Internet Hotline működésére és eljárására vonatkozó szabályokat az Eht.149/B–D. §-a és az NMHH Szervezeti és Működési Szabályzat 4. számú mellékletét képező Internet Hotline eljárási szabályzat határozza meg. Lásd Az Internet Hotline szolgálatról, *NMHH*, <https://bit.ly/41Tssdh>.

⁷⁷ Internet Hotline beszámoló 2022 – A Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság kiadványa az Internet Hotline 2022. évi tevékenységéről. *NMHH*, <https://bit.ly/43sukL7>, 15.

tális oktatási cselekvési tervben.⁷⁸ Ez a dokumentum a 2021–27 közötti időszakra vonatkozóan vázolja a magas színvonalú, inkluzív és hozzáférhető európai digitális oktatás kialakításának lehetőségeit azért, hogy támogassa a tagállamok oktatási és képzési rendszereinek a digitális korszakhoz való igazítását.

Az európai média a digitális évtizedben⁷⁹ bizottsági közlemény preambuluma rögzíti, hogy a covid–19 idején Európa hírmédia- és audiovizuális ágazatának kulcsszerepe volt a polgárok tájékoztatásában és szórakoztatásában. Ez azonban számos kihívást is jelentett, amelyekre reagálnia kellett a szupranacionális intézményrendszernek. A közlemény a híradásokra, az audiovizuális tartalmakra, a videójátékokra és a virtuális valóság innovatív megoldásaira fókuszál. Kiemeli, hogy az egyes médiaszereplők – ideértve az online platformokat is – egyre nagyobb felelősséggel tartoznak a kiskorúak digitális védelméért. Hangsúlyozza, hogy a tudatos médiafogyasztásra nevelésnek már az iskolai keretek között meg kell jelennie, és fel kell vértézni tudással a kiskorúakat ahhoz, hogy képesek legyenek kiszűrni a valótlant információkat, felléphessenek az erőszakos tartalmakkal és egyéb online veszélyekkel szemben.

A gyermekbarát internet európai stratégiája 2012-ben négy pillérét fogalmazta meg a gyermekek magas szintű védelmét biztosítani kívánó célkitűzéseknek. Ezek a következők: a gyermekeknek szóló minőségi online tartalom fejlesztésének ösztönzése, a tudatosságnövelő és felkészítő intézkedések fokozása, biztonságos online környezet teremtése a gyermekek számára, küzdelem a gyermekek szexuális zaklatása és kizsákmányolása ellen. Az EU jövőbeni célkitűzései közé tartozik annak elérése, hogy a gyermekek biztonságosan aknázhassák ki a digitalizáció nyújtotta lehetőségeket, ugyanakkor jogaik tiszteletben tartása, azok érvényre juttatása prioritást élvez.

Az eddigieken kívül a biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégiát,⁸⁰ az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési tervet (2020–24),⁸¹ valamint az Európai Unió ifjúságpolitikai stratégiáját (2019–27) érdemes megemlíteni,⁸² mert szintén tartalmazznak a gyermekek jogait védő rendelkezéseket. Fontos azonban, hogy ezek a dokumentumok nem kötelező erejűek, a bennük foglaltak nem kikényszeríthetők, de célkitűzéseik megvalósítása hozzájárulna egy biztonságos, a gyermekek jogait is védő digitális tér kialakításához a tagállamokon belül.

⁷⁸ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Digitális oktatási cselekvési terv 2021–2027. Az oktatás és a képzés átalakítása a digitális kornak megfelelően.

⁷⁹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az európai média a digitális évtizedben: a helyreállítást és átalakulást támogató cselekvési terv.

⁸⁰ A Bizottság közleménye: A biztonsági Unióra vonatkozó uniós stratégia.

⁸¹ Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: Az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési terv 2020–2024.

⁸² Az Európai Unió Tanácsa és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által elfogadott állásfoglalás az ifjúságpolitikai terén folytatott európai együttműködés keretéről: A 2019 és 2027 közötti időszakra szóló uniós ifjúsági stratégia.

6.2. Kötelező erejű nemzetközi dokumentumok a gyermekek védelmében

Az Európai Unió az elmúlt években nem csupán *soft law* dokumentumokkal kíván lépéseket tenni az online gyermekvédelem tárgyában, hanem rendeleti szinten is jelentős jogalkotási munkáknak lehetünk szemtanúi. A DSA (64) preambulumbekzdése rögzíti, hogy bizonyos esetekben az online platformot üzemeltető szolgáltatóknak ideiglenesen „fel kell függeszteniük releváns tevékenységüket a visszaélést elkövető személy tekintetében”. Ez nem érinti az üzemeltetőnek azt a szabadságát, hogy bűncselekményekkel kapcsolatos, nyilvánvalóan jogellenes tartalmak – mint például a gyermekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos anyagok – esetében szigorúbb fellépést alkalmazhasson az általános szerződési feltételei alapján. Ez a preambulumbekzdés nem sorolja fel azokat az eseteket, amikor a felhasználó profiloldala fel függesztendő, de másutt a rendeletben találunk erre vonatkozó meghatározást. Így például ha a digitális szolgáltatást igénybe vevő gyakran hoz nyilvánosságra nyilvánvalóan jogellenes tartalmat, akkor a szolgáltató jogosult észszerű időtartamra és előzetes felhívást követően függeszteni számára a szolgáltatás nyújtását, súlyos vagy visszatérő jogsértés esetén pedig meg is szüntethető a felhasználó hozzáférése.⁸³

A DSA (71) preambulumbekzdése és 28. cikke célkitűzéseket határoz meg az online gyermekvédelem kapcsán. A (71) preambulumbekzdés rögzíti, hogy az a szolgáltató, amely kiskorúak számára is elérhető szolgáltatást, tartalmat nyújt, úgy köteles e tevékenységét megvalósítani, hogy a kiskorúak online védelme hatékony, az esetleg alkalmazott interfészek, szűrőszoftverek megfelelőek és arányosak, a kiskorúak személyes adatainak védelme magas szintű legyen, továbbá nem jeleníthet meg a szolgáltatás igénybe vevőjének személyes adatait felhasználó profilalkotáson alapuló hirdetéseket, ha kellő bizonyossággal tudja, hogy az kiskorú (garanciális szabályként a szolgáltató nincs felhatalmazva előzetes életkor-ellenőrzésre). A 28. cikk rögzíti, hogy a szolgáltatónak biztosítania kell a kiskorú magánéletének magas szintű biztonságát és védelmét.

Az Európai Unió nem csupán rendeleti formában alkothat kötelező erejű dokumentumot, hanem irányelvként is. Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv,⁸⁴ amelyet 2018-ban módosítottak, a gyermekekre veszélyes tartalmakkal és a nem megfelelő kereskedelmi kommunikációval kapcsolatban fogalmaz meg rendelkezéseket. A tagállamok például kötelesek meghozni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a joghatóságuk alá tartozó médiaszolgáltatók által nyújtott, a kiskorúak fizikai, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztető lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatások csak oly módon legyenek elérhetők, hogy azokat a kiskorúak rendes körülmények között ne láthassák vagy hallhassák.⁸⁵ Fontos követelmény továbbá, hogy a joghatóságuk alá tartozó műsorszolgáltatók által nyújtott televíziós adások ne tartal-

⁸³ Uo. 23. cikk.

⁸⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv).

⁸⁵ Uo. 12. cikk.

mazzanak olyan programokat, amelyek súlyosan károsíthatják a kiskorúak fizikai, értelmi vagy erkölcsi fejlődését, különösen pornográfiát vagy indokolatlan erőszakot tartalmazó műsorokat.⁸⁶

A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló irányelv⁸⁷ minimumszabályokat állapít meg a tárgykörben felmerülő bűncselekményekről és az azokkal szemben alkalmazható szankciókról. Az irányelv rögzíti, hogy a gyermekkel való szexuális célú kapcsolatfelvétel internetes formája azért sajátos, mert az minden eddigénél nagyobb mértékű névtelenséget biztosít a felhasználóknak, akik így elrejthetik valós személyiségüket és személyes jellemzőiket, például az életkorukat.⁸⁸ Ha a nemi élet, nemi erkölcs elleni bármilyen bűncselekmény előkészülete, kísérlete vagy maga a bűncselekmény megvalósul, akkor az elkövető szabadságvesztés büntetéssel szankcionálható. Az irányelv azt is kimondja, hogy a tagállamoknak a területükön üzemeltetett, gyermekpornográfiát tartalmazó vagy terjesztő weboldalak azonnal el kell távolíttatniuk, a nem a területükön működők eltávolítását pedig ösztönözniük kell.⁸⁹

A GDPR hangsúlyozza,⁹⁰ hogy a gyermekek személyes adatainak kitüntetett védelemben kell részesülniük a digitális térben. Rögzíti például, hogy az információs társadalommal összefüggő, közvetlenül gyermekeknek kínált szolgáltatások vonatkozásában végzett személyesadatkezelés akkor jogszerű, ha a gyermek a 16. életévét betöltötte. A 16. életévét be nem töltött gyermek esetében a személyes adatok kezelése csak akkor jogszerű, ha a gyermek feletti szülői felügyeletet gyakorló személy engedélyezte.⁹¹

Végezetül érdemes megemlíteni az általános termékbiztonsági irányelvet, amely rögzíti, hogy a gyermekeknek is joguk van biztonságos termékekhez, továbbá az online kereskedelmi gyakorlatokról szóló fontos szabályokat is tartalmaz.⁹²

A nemzetközi jog szintjén a Gyermekjogi Egyezmény említendő, amelynek 17. cikke szintén kiemeli a gyerekek információkhoz való hozzáféréseinek jogát, ugyanakkor az e) pontban a gyermek jólétére ártalmas információk és termékek elleni védelmet is hangsúlyozza.

⁸⁶ Uo. 27. cikk (1) bekezdés.

⁸⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

⁸⁸ Uo. (19) preambulumbekkezdés.

⁸⁹ Uo. 25. cikk.

⁹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet, GDPR).

⁹¹ Uo. 8. cikk.

⁹² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/988 rendelete (2023. május 10.) az általános termékbiztonságról, az 1025/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2020/1828 európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 2001/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 87/357/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

7. Összegzés

A közösségimédia-oldalak a pozitívumaik mellett számos negatív, a jövőben érvényesülő hatással is rendelkeznek, amely veszélyeknek – legyenek azok az adatvédelemmel vagy személyiségi jogi jogsértéssel kapcsolatosak – a kiskorúak vannak a leginkább kitéve. A probléma forrása gyakran a túl korai regisztráció, a gyermekek felelősségtudatának és digitális kompetenciájának hiánya vagy alacsony szintje. Noha a platformok használatának vannak alapelvei, ezeket gyakran figyelmen kívül hagyják a felhasználók. A *sharenting* és a szülői átveréses videók kapcsán a szülői felelősség és gondoskodás, valamint a szülő-gyermek kapcsolat emelendő ki. Az ilyen problémák kezelésére a platformot üzemeltetőnek nincs semmilyen eszköze, hiszen nem jogosult arra és nem is lehet felhatalmazva rá, hogy a kiskorú családi életébe, a kialakult nevelési elvekbe beleavatkozzon. Ugyanakkor a gyermekek sokszor tehetetlenek, hiszen nem életszerű, hogy egy gyermek pert indítson a szülei vagy a nagyszülei ellen.

A *sharenting* olyan érdekellentétet alakíthat ki a szülő véleménynyilvánítási szabadsága és a gyermek emberi méltósága és más személyiségi joga sérthetlensége között, amely adott esetben – a súlyos jogsértés gyanúja miatt – csak polgári peres eljárásban oldható fel. A magyar polgári bíróság előtti igényérvényesítésnek mind az anyagi, mind az eljárásjogi feltételei kellően szabályozottak, de az egyes platformok felhasználási feltételei és a kiskorúak jognyilatkozat-tételére vonatkozó hazai szabályozás közötti ellentmondás vagy joghézag problémát jelent. A kiskorúak, kiváltképp a 14. életév alatti gyermekek nem rendelkeznek kellő védelemmel a *sharenting*gel szemben, hiszen a szülők jellemzően a felügyeleti jogukkal indokolják a képek, videók hozzájárulás nélküli közzétételét, megjegyezve, hogy a gyermek még nincs abban az életkorban, hogy véleményt tudjon alkotni e kérdésben. Az ítélőképesség – hasonlóan a vétőképességhez – esetről esetre vizsgálendő, hiszen elképzelhető olyan gyermek, aki már 8-9 éves korában vagy akár még korábban rendelkezik a szükséges belátással, képes (lenne) véleményt formálni a róla közzétett felvételekkel kapcsolatban. Ha a kiskorú ítélőképes, akkor a véleményét megfelelően figyelembe kell venni az őt érintő kérdésekben, különösen, ha az az információs önrendelkezési jogát is érinti.

Mindezeket figyelembe véve szükségessé vált egy átfogó jogszabály megalkotása, amelyhez mintaként szolgálhat akár az említett francia szabályozás is. Elképzelhető lenne egy független, a gyermekek érdekében eljáró szerv felállítása is, amely bejelentés alapján lenne jogosult eljárni, és képes volna többek között a jogsértő tartalom eltávolítására kötelezésre vagy a jogsértéstől való eltiltásra, súlyos vagy ismételt jogsértés esetén pedig pénzbírság kiszabására is.

Látható, hogy az EU évek óta napirenden tartja a digitális gyermekvédelem kérdését, amelynek fontosságát a covid-19 világjárvány tovább erősítette. Az uniós jogalkotásnak köszönhetően mára számos rendelet és *soft law* dokumentum biztosítja a gyermekek fokozottabb védelmét az online és az offline térben egyaránt. A jogalkotási folyamatoknak ezzel még nincs vége, hiszen a digitális technológia fejlődése és az azokra adott válaszok, valamint az újonnan jelentkező negatív hatások szükségessé teszik a további munkát.

Mindemellett a gyermekvédelemnek továbbra is feladata a szemléletformálás, a szülői felelősségtudat növelése, a gyermekek digitális kompetenciáinak fejlesztése és a médiafogyasztási szokások pozitív irányú megváltoztatása, egy olyan generáció felnevelése, amelynek tagjai képesek felvenni a harcot a digitalizáció okozta (személyiségi jogi) jogsértésekkel szemben.

Irodalomjegyzék

- AYDOĞDU, Fuat – GÜNGÖR, Beyza S. – ÖZ, Türkan A.: Does Sharenting Bring Happiness? Understanding the Sharenting Phenomenon. 154 *Children and Youth Services Review* (2023) 107–122.
<https://doi.org/10.1016/j.chilgyouth.2023.107122>
- BARACSI Katalin: Digitális műveltség – szülők és gyerekek egyenrangúan az online térben. *Családi Jog*, 2018/2., 20–25.
- BARTÓKI-GÖNCZY Balázs – KOLTAY András – PAPP János Tamás – SORBÁN Kinga: Az európai uniós szabályozás és bírósági gyakorlat. In BARZÓ Tímea – CZÉKMANN Zsolt – CSÁK Csilla (szerk.): „Gondolatok közttere.” *A közösségi média személyiségvédelemmel összefüggő kihívásai és szabályozása az egyes államokban*. Miskolc, Miskolci Egyetem, 2021, 69–117.
- BROSCH, Anna: Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children’s Privacy? 54(4) *The New Educational Review* (2018) 75–85.
- FALGOUST, Grace et al.: Applying the Uses and Gratifications Theory to Identify Motivational Factors Behind Young Adults’ Participation in Viral Social Media Challenges on TikTok. 2 *Human Factors in Healthcare* (2022).
<https://doi.org/10.1016/j.hfh.2022.100014>
- GYENGÉNÉ NAGY Márta: „Bennszülöttek a digitális dzsungelben” – a gyermekek digitális önrendelkezési joga a gyermeki jogok oldaláról 1. *Családi Jog*, 2024/1., 13–20.
- HALÁSZ Csenge: *A magánélethez való jog*. Miskolc, Bíbor, 2023.
- HULKÓ Gábor – PÉK Erzsébet: Gyermekek képmáshoz való joga az online térben – esettanulmányok Franciaország, Németország és Olaszország szabályozási rendszereiben. *Fontes Iuris*, 2023/2–4., 37–41.
<https://doi.org/10.51784/FI.2023.2-4.6>
- KAPLAN, Andreas – HAENLEIN, Michael: Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. 53(1) *Business Horizons* (2010) 59–68.
<https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- KOLTAY András – MAYER Annamária – SORBÁN Kinga – POGÁCSÁS Anett: A médiatartalom-szolgáltatások meghatározása és differenciálása a szabályozásban, a videómegosztó-platform-szolgáltatások. In KOLTAY András (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019, 603–628.
- KONOK, Veronika – BUNFORD, Nóra – MIKLÓSI, Ádám: Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. 14(1) *Journal of Children and Media* (2019) 91–109.
<https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1684332>
- NAIR, Mohan: Understanding and Measuring the Value of Social Media. 22(3) *The Journal of Corporate Accounting and Finance* (2011) 45–51.
<https://doi.org/10.1002/jcaf.20674>

PAPP János Tamás: *A közösségi média platformok szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Doktori értekezés. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, 2021.

<https://doi.org/10.15774/PPKE.JAK.2022.006>

ROTH, Rebecca et al.: A Study of Adolescents' and Young Adults' TikTok Challenges Participation in South India. 1 *Human Factors in Healthcare* (2021).

<https://doi.org/10.1016/j.hfh.2022.100005>

Sharenting Is Here to Stay, So Now What? [szerző nélkül] 45(4) *Seattle University Law Review* (2022) 1229–1246.

STEINBERG, Stacey: Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media. 66 *Emory Law Journal* (2017).

VARGA Árpád: A gyermekekre veszélyes online kihívások fogalma, jellemzői, okai és a hazai fiatalok érintettsége. *Családi Jog*, 2023/4., 21–28.

GYERMEKI JOGOK, SZÜLŐI FELELŐSSÉG ÉS GYERMEKVÉDELEM

MÁSODIK, AKTUALIZÁLT KIADÁS

A gyermekközpontú gondoskodás
és védelem elmélete, gyakorlata

SZERZŐK: Filó Erika, Katonáné Pehr Erika

ÁRA: 9000 Ft

A gyermekvédelmi szakemberek számára nélkülözhetetlen kézikönyv címében jelzett hármaskötet a könyv stabil alappillére. Tartalma egyértelművé teszi, hogy a szerzők komplex módon közelítik meg a gyermekek védelmét, bemutatva a gyermeki jogok elméletét és érvényesülésének gyakorlatát, a szülői jogok és kötelességek tartalmát, valamint a gyermekvédelmi rendszerben végbement szakmai változásokat.

A kötet a gyermekvédelmi rendszert alapvetően meghatározó és többször módosított gyermekvédelmi törvény mellett feldolgozza a Polgári Törvénykönyv megújult Családjogi Könyvét, valamint a Gyermekek jogairól szóló Egyezményt. Ugyanakkor a hazai jogszabályokon kívül egyre jelentősebb a nemzetközi normák szerepe is, ezért az ENSZ, az Európa Tanács, valamint az EU jogforrásaira szintén kitérnek a szerzők.